

Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister

---

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas proposition 2008/09:4 *Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister*. Propositionen innehåller förslag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

I ärendet behandlas en följdmotion med yrkande om avslag på propositionen och ett motionsyrkande från den allmänna motionstiden hösten 2008 om en annan sammansättning av Arbetsdomstolen.

I propositionen föreslås att ett mål där ett yrkande helt eller delvis grundas på ett sådant förhållande som avses i den nya diskrimineringslagen (2008:567) ska avgöras av Arbetsdomstolen i en sammansättning med fem ledamöter, varav två har utsetts på förslag från arbetsmarknadens parter. Om parterna i målet begär att Arbetsdomstolen ska ha en sammansättning med sju ledamöter, ska dock en sådan sammansättning få användas. Vidare föreslås att domstolen vid hanteringen av diskrimineringsmål även ska vara domför i en sammansättning med tre lagfarna domare vid behandling av frågor om prövningstillstånd eller vid prövning av annat än arbetsrättsliga frågor som inte sker vid huvudförhandling.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2009.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna. Partiföreträdare för Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna följer upp sina motioner med reservationer. Betänkandet har även föranlett ett särskilt yttrande av partiföreträdarna för Socialdemokraterna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Regeringens proposition Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister	5
Reservationer	8
1. Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister, punkt 1 (v)	8
2. Diskrimineringskompetens i Arbetsdomstolen, punkt 2 (mp)	9
Särskilt yttrande	10
Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister och Diskrimineringskompetens i Arbetsdomstolen, punkterna 1 och 2 (s)	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Propositionen	11
Följdmotionen	11
Motion från allmänna motionstiden hösten 2008	11
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringsvister**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister med den ändringen att i 3 kap. 6 a § tredje stycket 2. ska ”3” bytas ut mot ”4”. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2008/09:4 och avslår motion 2008/09:A4 av Josefin Brink och Torbjörn Björlund (båda v).

Reservation 1 (v)

2. **Diskrimineringskompetens i Arbetsdomstolen**

Riksdagen avslår motion 2008/09:A402 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 8.

Reservation 2 (mp)

Stockholm den 28 oktober 2008

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Elisabeth Svantesson (m), Annika Qarlsso (c), Lars Lilja (s), Eva Flyborg (fp), Luciano Astudillo (s), Désirée Pethrus Engström (kd), Anna König Jerlmyr (m), Josefin Brink (v), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Patrik Björck (s) och Reza Khelili Dylami (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas regeringens proposition 2008/09:4 *Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister* och två motioner, varav en väckts med anledning av propositionen och en under den allmänna motionstiden hösten 2008.

I betänkandet *En sammanhållen diskrimineringslagstiftning* (SOU 2006:22) föreslogs bl.a. en helt ny diskrimineringslag och en ändring i Arbetsdomstolens sammansättningsregler i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. Regeringen överlämnade under våren 2008 propositionen *Ett starkare skydd mot diskriminering* (prop. 2007/08:95) till riksdagen. Propositionen innehöll förslag om en ny diskrimineringslag men inte förslag i frågan om Arbetsdomstolens sammansättning i diskrimineringstvister. Riksdagen har antagit den nya diskrimineringslagen (2008:567) som träder i kraft den 1 januari 2009.

Inom Regeringskansliet har promemorian *Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister – kompletterande överväganden och förslag till SOU 2006:22 En sammanhållen diskrimineringslagstiftning* utarbetats.

Lagrådet har avgett yttrande i ärendet.

Motionerna i ärendet har väckts under riksmötet 2008/09 och anges i det följande utan årtal.

Utskottets överväganden

Regeringens proposition Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister

Utskottets förslag i korthet

Utskottet behandlar proposition 2008/09:4 *Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister* och två motioner, varav en väckts med anledning av propositionen och en under den allmänna motionstiden hösten 2008. I följdmotionen yrkas avslag på propositionen. Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister med utskottets förslag till korrigerering och avslår motionerna.

Jämför reservationerna 1 (v) och 2 (mp).

Bakgrund

Den parlamentariskt sammansatta kommitté vars uppdrag var att överväga en sammanhållen diskrimineringslagstiftning föreslog i betänkandet *En sammanhållen diskrimineringslagstiftning* (SOU 2006:22) bl.a. en särskild sammansättning i Arbetsdomstolen när den dömer i diskrimineringstvister. Regeringskansliet har därefter bearbetat förslaget, och regeringen överlämnar nu en proposition med förslag till ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister (LRA).

När ett mål avgörs består Arbetsdomstolen normalt av en ordförande och sex andra ledamöter, en s.k. sjuannasammansättning. Tre av dessa kan inte anses företräda något partsintresse, s.k. ämbetsmannaledamöter, medan de övriga fyra gör det, s.k. intresseledamöter. Ordföranden och vice ordföranden ska vara lagkunniga och erfarna i domarvärv, medan den tredje ämbetsmannaledamoten ska ha särskild insikt i förhållandena på arbetsmarknaden. Av intresseledamöterna har två utsetts efter förslag från den privata och offentliga arbetsgivarsidan och två efter förslag från arbetstagersidan. I mål av enklare beskaffenhet kan domstolen bestå av tre ledamöter, en ordförande och en intresseledamot från vardera arbetsgivar- och arbetstagersidan. Arbetsdomstolen kan i vissa fall även avgöra mål med en s.k. juristsammansättning, dvs. med tre lagfarna domare. Från den 1 november 2008 kommer frågor om prövningstillstånd att kunna avgöras i juristsammansättning. Vill någon ledamot vid handläggningen att frågan om prövningstillstånd ska prövas av domstolen i en sjuannasammansättning, ska den sammansättningen gälla.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringens förslag i denna proposition innebär att Arbetsdomstolen i mål där ett yrkande helt eller delvis grundas på ett sådant förhållande som avses i den nya diskrimineringslagen (2008:567) ska ha en sammansättning med fem ledamöter, varav tre inte kan anses företräda något partsintresse och två har utsetts på förslag av arbetsmarknadens parter. Regeringen anser att det är viktigt att intresseledamöter ingår i domstolen när det handlar om diskriminering i arbetslivet men menar att de inte bör vara i majoritet i dessa mål. Regeringen anser att det finns anledning att vidta vissa åtgärder för att Arbetsdomstolens opartiskhet inte ska kunna sättas i fråga och som därigenom bidrar till att upprätthålla allmänhetens förtroende för domstolen. Ett led i det arbetet är att minska antalet intresseledamöter i diskrimineringsmålen så att de inte utgör en majoritet i domstolen. Regeringen anser att detta är en lämplig avvägning mellan säkerställandet av att domstolen utåt sett framstår som opartisk och intresset av att prövningen görs av en domstol som har bredast tänkbara kompetens.

Även om utgångspunkten i diskrimineringsmålen är att Arbetsdomstolen ska ha en sammansättning med fem ledamöter får, om parterna i målet är överens, dock en sammansättning om sju ledamöter användas. Det slutliga avgörandet i frågan ligger hos Arbetsdomstolen.

Regeringen föreslår vidare att den möjlighet som i dag finns för Arbetsdomstolen att avgöra ett mål eller en fråga i en mindre sammansättning med tre ledamöter, varav två intresseledamöter, tas bort när handläggningen rör diskrimineringsmål.

När det gäller möjligheten att avgöra vissa frågor eller mål med en juristsammansättning kommer samma regler att gälla som för andra arbetstvister som behandlas i Arbetsdomstolen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2009, vilket är den tidpunkt då den nya diskrimineringslagen träder i kraft.

Motionerna

Vänsterpartiet yrkar i kommittémotion A4 avslag på propositionen i dess helhet. Partiet menar att den del av diskrimineringslagstiftningen som rör arbetslivet måste samspela med övrig arbetsrättslig lagstiftning och de normer och tvistelösningsmekanismer som är etablerade på arbetsmarknaden. Arbetsdomstolen och dess sammansättning är en viktig del av dessa principiella ställningstaganden. Vänsterpartiet har dessutom inte funnit bevis för att Arbetsdomstolens sammansättning påverkat utgången av diskrimineringsmålen.

Miljöpartiet de gröna anser i partimotion A402 yrkande 8 att Arbetsdomstolens sammansättning i diskrimineringsstvister bör ändras. Partiet menar att det i diskrimineringsmålen bör säkerställas att domstolen innehar kompetens på diskrimineringsområdet. I sådana tvister bör därför en särskild ämbetsmannaledamot med erfarenhet av diskrimineringsfrågor tillföras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att de arbetsrättsliga diskrimineringsmålen alltjämt ska prövas av Arbetsdomstolen och att intresseledamöter också framöver ska ingå i domstolen. Utskottet vill understryka vikten av den kunskap och de erfarenheter på arbetslivets område som Arbetsdomstolen i sina olika sammansättningar besitter. Dessa kunskaper och erfarenheter är viktiga även i diskrimineringsmålen. Även om det inte finns någon rimlig grund för att anta att intresseledamöterna i domstolen skulle döma annorlunda i diskrimineringsmålen än de oberoende ledamöterna, bör man ha en ordning där inte ens misstankar om att domstolen skulle vara partisk kan uppkomma. Utskottet delar regeringens uppfattning i den frågan. Det finns därför anledning att ändra sammansättningen i Arbetsdomstolen i sådana tvister. Genom att minska antalet intresseledamöter i diskrimineringsmålen uppnås detta på ett ändamålsenligt sätt.

Utskottet godtar regeringens förslag, och motionerna bör därför inte bifallas.

Vid utformningen av propositionens förslag till en ny paragraf, 3 kap. 6 a § LRA, har en av riksdagen antagen ändring i 3 kap. 6 § LRA (SFS 2008:302), till vilken den nya paragrafen hänvisar, inte beaktats. Den ändringen ska träda i kraft den 1 november 2008. Utskottet föreslår att den nya 3 kap. 6 a § LRA får en lydelse som tar hänsyn till detta, vilket framgår av förslaget till riksdagsbeslut, punkt 1.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet propositionen delvis och avstyrker motionerna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringsvister, punkt 1 (v)

av Josefin Brink (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:A4 av Josefin Brink och Torbjörn Björlund (båda v) och avslår proposition 2008/09:4.

Ställningstagande

Jag yrkar avslag på propositionen i dess helhet. Vänsterpartiet anser att den del av diskrimineringslagstiftningen som rör arbetslivet måste samspela med övrig arbetsrättslig lagstiftning och de normer och tvistelösningsmekanismer som är etablerade på arbetsmarknaden. De viktigaste aktörerna på arbetsmarknaden är arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna.

De svenska arbetstagarorganisationerna betonar i sitt särskilda yttrande till Diskrimineringskommitténs slutbetänkande (SOU 2006:22) att relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare är speciell och att den normbildning som föreligger i arbetslivet inte finns inom andra samhällsområden. Den arbetsrättsliga regleringen har i den svenska arbetsmarknadsmodellen en struktur som består av regler i såväl lagstiftning och kollektivavtal som enskilda avtal. Diskrimineringskyddet i arbetslivet bygger på ett samspel mellan alla dessa regler. Arbetsdomstolen och dess sammansättning är en viktig del av detta.

Det är svårt att finna sakliga skäl till varför man ska ändra sammansättningen av ledamöterna i Arbetsdomstolen. Detta pekar även de centrala arbetstagarorganisationerna på. Diskrimineringskommittén konstaterade också i sitt slutbetänkande – efter en gedigen genomgång av praxis – att det inte finns några rättsliga skäl att ändra Arbetsdomstolens sammansättning i diskrimineringsmål. Inte heller Lagrådet kunde finna skäl till att en arbetstvist som helt eller delvis grundas på diskrimineringslagen intar en sådan särställning att särskilda bestämmelser om Arbetsdomstolens sammansättning krävs.

Vänsterpartiet har inte funnit grund för att domstolens sammansättning påverkat utgången av diskrimineringsmål. Mot bakgrund av att Arbetsdomstolen och dess sammansättning utgör en viktig del av den svenska modellen bör sammansättningsreglerna inte ändras.

2. Diskrimineringskompetens i Arbetsdomstolen, punkt 2 (mp)

av Ulf Holm (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:A402 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 8.

Ställningstagande

Jag menar att det är viktigt att säkerställa att Arbetsdomstolen har särskild kompetens i diskrimineringsfrågor, detta eftersom diskrimineringsfrågorna till sin natur är annorlunda än många av de andra arbetsrättsliga tvister som Arbetsdomstolen vanligen handlägger. Därför bör en av ämbetsmannaledamöterna i diskrimineringsstvister ha särskild kompetens i sådana frågor.

Särskilt yttrande

Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskriminerings- tvister och Diskrimineringskompetens i Arbetsdomstolen, punk- terna 1 och 2 (s)

Berit Högman (s), Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Luciano Astudillo (s), Ann-Christin Ahlberg (s) och Patrik Björck (s) anför:

Även om det inte alltid är synligt så är det för oss uppenbart att den stora mängden arbete mot diskriminering i arbetslivet sker i vardagliga insatser ute på arbetsplatserna och inte främst i rättsliga prövningar. I arbetslivet finns sedan en lång tid strukturer och normer som i sig kan motverka diskriminering, t.ex. kollektivavtal, hög facklig närvaro på arbetsplatserna och en etablerad partssamverkan med kontinuerlig tvistelösning på arbetsplatserna. Det tvistelösningssystem som finns i arbetslivet har som sitt primära syfte att lösa problem, snarare än att processa i domstol.

Tvister på svensk arbetsmarknad avgörs – om parterna inte kan komma överens – efter lokal och central förhandling i Arbetsdomstolen. Fördelarna med detta system är många. Tvisterna avgörs relativt snabbt. Bägge parter respekterar Arbetsdomstolens domar och låter dem vara styrande för liknande tvister i framtiden. Domarnas genomslag innebär att färre tvister uppstår. Behovet av höga skadestånd blir mindre. Systemet innebär vidare att inte bara de som har stor individuell och ekonomisk styrka kan få sin sak prövad utan att också det stora flertalet arbetstagare kan få det genom sina organisationer. Otillåten diskriminering är i många tvister bara en av flera rättsliga grunder för en påstådd felbehandling. Till exempel kan en uppsägning strida mot både lagen om anställningsskydd och diskrimineringslagen. Genom Arbetsdomstolen ges goda möjligheter att rättsligt pröva sådana och liknande mål som kan innehålla en mängd olika juridisk-tekniska problem.

I likhet med arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna anser vi socialdemokrater att en ändring av domstolens sammansättning inte är nödvändig för att garantera en objektiv och rättvis prövning av diskriminerings- tvister, tvärtom. De analyser och bedömningar som gjorts av Arbetsdomstolen och dess sammansättning visar entydigt att Arbetsdomstolens integritet inte kan ifrågasättas. För oss är det viktigast att på alla sätt säkerställa att den kompetens som intresseledamöterna har även fortsättningsvis kommer rätts- tillämpningen till del. Samtidigt tycker vi att det är rimligt att Arbetsdomstolen i diskrimineringsmål, som ofta ansluter till internationell rätt och mänskliga rättigheter, kompletteras med särskild kompetens i just dessa frågor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:4 Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Följdmotionen

2008/09:A4 av Josefin Brink och Torbjörn Björlund (båda v):

Riksdagen avslår proposition 2008/09:4 Ändrad sammansättning i Arbetsdomstolen i diskrimineringstvister.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:A402 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra Arbetsdomstolens sammansättning i diskrimineringstvister.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister¹ ska införas en ny paragraf, 3 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

6 a §

I mål där ett yrkande helt eller delvis grundas på ett sådant förhållande som avses i diskrimineringslagen (2008:567) gäller bestämmelserna i andra–fjärde styckena i stället för 6 §.

Arbetsdomstolen är domför med ordförande samt fyra andra ledamöter. Av de ledamöter som avses i 2 § ska tre delta. Av de ledamöter som avses i 3 § ska en för vardera arbetsgivarsidan och arbetstagar-sidan delta. Domstolen får dock ha en sammansättning med en ordförande och sex andra ledamöter enligt 6 § första stycket, om parterna i målet begär det.

Arbetsdomstolen är vidare domför med tre lagfarna domare

1. vid behandling av frågor om prövningstillstånd,

2. vid sådan handläggning som avses i 6 § andra stycket 2 eller 3, om prövningen i väsentlig grad avser annat än arbetsrättsliga frågor.

Vill någon ledamot vid handläggning enligt tredje stycket att ett mål ska avgöras eller en viss fråga prövas av domstolen i den sammansättning som föreskrivs i andra stycket med en ordförande

¹ Lagen omtryckt 1977:530.

*och fyra andra ledamöter, gäller
ledamotens mening.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.